

מיתבי: המתפלל, וראה אנס בא כנגדו, או שראה קרון בא כנגדו, לא יהא מפסיק בתפלתו, אלא מקצר בה, (44) ועולה ממנה [דהיינו מסיים], הרי שאפילו במקום סכנה אין להפסיק.

מתרצת הגמרא: לא קשיא — הא ששינו בברייתא "לא יהא מפסיק", מדובר באופן דאפשר לו לקצר ולגמור בלא שיסתכן, כגון שעומד סמוך לסוף התפלה.

ואילו הא שאמר רב יוסף "פוסק", באופן דלא אפשר לו לקצר. והכלל בדין זה הוא: באופן שאפשר לקצר, מקצר. ואי לא, פוסק. (45)

משתמרת? באיזה זמן הם חוזרים על תלמודם, ומלאכתן היאך נעשית והרי לא נותר להם זמן להתפרנס.

אלא, מתוך חסידים הם, תורתם משתמרת בתוך לבם ואינה משתכחת, וכן מלאכתן מתברכת, אף שאין להם פנאי לעסוק אלא מעט. (43)

שינו במשנה: אפילו המלך שואל בשלומו [באמצע תפלתו], לא ישיבנו?

אמר רב יוסף: לא שנו ש"לא ישיבנו", אלא למלכי ישראל, אבל למלכי עכו"ם, פוסק, כי אם לא ישיבנו יבא לידי סכנה, שמא יהרגנו.

הבינו. אך רבינו יונה ביאר שמקצר אומר את פתיחת הברכות וחתימתן בלבד, וכן פסק השו"ע [קד].

וכתב הצ"ח כי אף שלעיל [ל] נחלקו רב ושמואל, מהי תפלה קצרה, ודעת רב פותח וחותם בכל ברכה, ואילו שמואל סבר שהיא תפלת הבינו, והלכה כשמואל, בכל זאת כאן לא אמרו שיאמר "הבינו", כי אחר שהתחיל לומר ברכות האמצעיות, שוב אינו יכול לומר "הבינו". [והוכיח ממה שאין אומרים הבינו במוצאי שבת, משום הבדלה, ואינו יכול לומר רק "אתה חונן" ואחר כך הבינו].

ויתכן שרבינו יונה סבר כי "מעין י"ח" נחשב כקיצור שמונה עשרה, ואף שמואל מודה שהיא עדיפה, ו"הבינו" היא תפלה בפני עצמה, שנתקנה רק לאופן שאינו יכול לומר מעין י"ח. אך רש"י סבר שלשמואל לא תקנו כלל מעין י"ח, אלא רק "הבינו", ולכן כשאנו יכול לאומרה מקצר בתפלה.

45. כך גירסת הרי"ף.

קודם שיקום להתפלל, דתנן חסידים הראשונים וכו', וביאר הפרישה שכוונתו שכל אדם ישהה מעט, כי חסידים היו שוהין שעה ממש, וזה ביאור הברייתא דלעיל "המתפלל צריך שישהה שעה אחת קודם תפלתו", ובה משמעות "שעה אחת" היא "זמן מועט". וכן נקט הריטב"א.

43. המהרש"א ביאר שאין התורה משתמרת אלא ע"י חזרה תדיר, ולהם לא היה זמן לחזור. וגם השאלה אודות הפרנסה היא משום שתורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה, ועל כך אמרו שהתברכה מלאכתן כאילו השלימוה.

וראה בן יהוידע שהגמרא לא שאלה מתי למדו, כי הרי "אין עם הארץ חסיד" וכיון שנקראו "חסידים" בהכרח שכבר למדו תורה והיו ת"ח, וכל הפלא איך "משתמרת". ואכן בירושלמי הנוסח "אימתי עוסקין בתורה — מתוך שהיו חסידים תורתן מתברכת".

44. רש"י פירש כדלהלן, שמדובר באופן שעומד בסוף התפלה, והרא"ה כתב שאומר בחפזה, או מקצר ממש בברכות, או אומר